

ט. די טקובסקי

לילות במולדת

בלילות, עת זיהר הסדר יגזר גווית המולדת
 ולחב הפסק הנור ועמק פבשרה החור,
 באוויר השקופה הרטט שועת יסורים מפרפרת,
 התקעה בין אבהות הקרנים כצילי מתמר ואדיר,
 ולפי בו ירעיד כמיתר במרד צער ובעצם הכיסה, —
 ואני לא אדע עוד עד מה.

בלילות, עת מתחמט עננים בבולית את הארץ מלהטח
 ושקט דבק כקרנט אל קרקד אדמה המומה,
 קול עמים ואטום והפעם באזני ממתק לא ידוע,
 פנדם הרעם מעבר לאסק ויעז, ירבו,
 יתרה הלב, והשרץ, כמבקש סגורו לבקש
 ואני לא אדע עוד עד מה.

בלילות, עת רקיע בהיר על יקום שקות עינים
 ושיח את פפו החונקת, ופחע פרק עקלקל
 והח'ד תהומות ארמזן בלב כל פפות השמים
 ואש לבנה ומסמאת האפל מספי אפקים, —
 תקרענה עיני ואראה, אז אל חיק אדמתי אפנם
 ועמה איהל באימה.

ד"ר ישראל שייב / תעודת האשה בישראל

א. תנועת האמנציפציה של האשה, גורמיה ותוצאותיה

ביולוגי, לרגלי השלטון הכלכלי רכש לו גם הגבר את כל הממשלה ברוחה של האשה ויצר תורת מוסר שלמה בהתאם ליחס שלטון זה. אך הנה הגיע תור הרציונליזמוס. השכל הכובש פרץ את גדרי העבר. חרב הרעיון המפשט בידו בבואו לכבוש את הטבע לרדותו לרגליו. אז נעורה גם האשה. זו הבריה שיותר מכלם הרגישה את העול הכבד של חלקי הטבע. האשה התכוננה והכירה, שלרגלי ההבדלים הטבעיים-ביולוגיים נפקד מקומה בין יוצרי ההס-

תחם הטבע תחומין בין מין למין, בין זכר לנקבה, בין גבר לאשה, ולא בלבד במבנה החיי צוני גופני נתנו ספני תחומין אלה, אלא הם יורדים ונוקבים עד תחתית הנשמה ומהוים שני עולמות שונים ומובדלים, לא כאן המקום למצא את התנאים והסבות, שאפשרו לו לגבר לנצל הבדלים אלה לכבוש השלטון ולדחוי האשה למעמד נתון ונכנע בהחלט עד אפיסת כל אפשרות התפתחות ועד שלילת כל זכויותה וערכה, מלבד אלו הנובעים מתפקידה הפיסי-

ט"ו
10/37

תוריה והתרבות. קמה תנועה חזקה בכל העולם, תנועה אשר עדין לא פסקה אם גם פה ושם נראים כבר אותות חדשים, נשמעים כבר קולות אזהרה. תנועת האמנציפציה הגדולה הביאה בכנפיה הכרת השויון הגמור של האשה, שויון בזכויותיה הכלכליות, אורחיות ופוליטיות. תנועת מרד גדולה התחוללה נגד כל המוסר בחיי המין. אין האשה רוצה לשמש יותר מקור ספק תענוגיו של הגבר ואין היא רוצה לשמש לו תרנגולת העומדת להטיל ביצים. היא טפסה ועלתה במעלות הסולם של התרבות בכל ענפיו הכלכליים, פוליטיים ומדעיים ונדמה היה שעוד מעט והשיגה את אותם השלבים שבמשך אלפי שנה השיג הגבר. שקר יתרון כשרונו של הגבר בחיי החברה! שקר יתרון שכלו המדעיו התפקיד הנשי הפקרי או שהזנח לגמרי בשם נוחיות ושויון, או שנעשה לענין של מה בכך, טפל, והעבוי דה המקצועית לעיקר.

בימינו אנו עומדים בעצם הצהרים של תנועה זו. כמעט בכל הארצות השיגה האשה את השויון הגמור החוקי. והנה עדים אנו לתופעות מענינות מאוד. יש ואנו שומעים קולות ודוקא מצד נשים: אנו הולכות ומאבדות את נשיותינו, אנו רוצות להיות נשים. אך עוד יותר אופיני ומצייני הוא קול שני, קול חוזר בתשובה ואומר: אמנם, השויון החוקי לא דיו להביא גם לשויון ממשי. כי יש ויש סבות טבעיות ביאלוגיות, המונעות את האשה מהשיג אותה מדרגה שהשיג הגבר. ומאין בא קול זה? מאין נשמעת תשובה? דוקא מאותה ארץ שהרציונליזציה בכל השטחים, ואף בשטח שויון האשה, הגיעה למרום פסגתה. אחד מהפרופסורים בלנינגרד בספרו: „הטרנדיה הביולוגית של האשה“ (נימילוב) הודה בפירושו, שאחרי חמש עשרה שנה של נסיון יש לקבוע שטעות היא להעמיד את האשה במדרגה אחת עם הגבר. הוא סופר ומונה את כל הסבות הביולוגיות, העומדות לה לאשה כשטן בדרכה אך לא גם מנקודת ראות ביאלוגית הוכר הדבר, הנה גם הסוציולוגים דהיום קובעים עובדה מעציבה של התנוונות חברתית ולאומית, לרגלי הפרת היסודות המשפחתיים, שבאה בעקבות השויון. אך ברוסיה המועצתית שבים להגביל ולסגור את חרות הנשין, היות ותוהו אָחו את החברה.

הקיצוניות של תנועת האמנציפציה מובנה היתה בתור הגבה על מצבה הירוד של האשה מלפני כן. אך כאשר רצה הכח השכלי לטשטש את כל הגבולין, ולהסיר את כל התחומין, מבלי להבדיל בין מה שתחמו תנאים ידועים לזה שטבוע ביסודה של האשה — קמה תגובה חדשה, תגובה ביולוגית — חיינות ותגובה משפחתית-לאומית — ולהלן יבואר

עוד הקשר בין שני אלה — תגובה אשר סיממתה היא: השיבו לנו את האשה, הבלתי-שכלי והטבעי קרא תגר על המכניזציה של הנשיות, על דחיקת רגל המקורות שבאשה, על העברת נקודת הכובד בחייה לענינים, שאולי איננה משוללת הכשרונות להם, אך שאינם יכולים ואינם צריכים ליהפך למרכו חייה.

עדין נמצאים אנו היום בראשיתה של תנועת תשובה זו. אין ספק שתנועת השויון לא תאחר את פעולתה גם על הדורות הבאים ולאותם הימים הקודמים לא תשוב ההסתוריה. הנסיון יהווה ויוקק את הפרובלימה מכל הצדדים, עד שיבואר כמה מחליפי עמדה של האשה יש להטיל על חשבון השתלשלות היסטורית ואפשר להשתחרר מהם המבחן ההסתורי של האמנציפציה ילמדנו, מה הם התחומים הטבעיים שנתחמו לה לאשה ואשר באמת אסור לה לעבור, עליהם, מבלי להביא לסכנת דיגינרציה טבעית מוסרית ולאומית, ומה הם הסייגים המלאכותיים והמעוליים, שסיגו הגברים לאשה ואשר יש בהחלט להסירם. בנקודה היסטורית זו אנו נמצאים כעת. להבדיל בין קדש לחול, בין חיוני ומלאכותי. להבדיל בין אלה, ללשם ולהעמידם כל אחד על מקומו. עמדתה של האשה בחברה נובע מתפקידה ותפקידה תלוי מטבעה הבלתי-משחת. כל שנוי הטבעי מביא לידי דיגינרציה. להכיר את הטבעי ולהעמידו על מקומו — זוהי ציביליזציה שאין בעקבור תיה ירידה. ושאלת האשה בכלל.

ב. סקומה של האשה במבנה החברה. בבואנו לקבוע את עצם מהותה של נשמת האשה, להבדילה מזו של הגבר, הרי נמצאנה בסוב-יקטיביות האמנציפולית — רגשית. בשביל תורת הנפש תהי זו שאלה חשובה לבדוק, אם יש לנו כאן ענין במדות נפשית לכתחילית, שאין לה שרשים אחרים, או שתכונה זו נובעת מיסודות פיסור-ביולור לוגיים. אנו כאן פנינו לשאלה הסוציולוגית מפנים ועל כן נסתפק בקביעת העובדה עצמה: האשה מטבעה רחוקה היא מהשכבות האוביקטיביות — שכליות בחיי האנושיות וקרובה מאוד לאלה, הנגוב-עות ממקור אי-רציונלי רגשי וסוביקטיבי. אין זה משמע, שאין כוחה כלל יפה בשדה היצירה האוב-יקטיבית, אלא שאין התענינותה גדולה באלה ואין היא משיגה את אותו, תגובה, שהשיג בהם הגבר (הנימוק הומני, שלא הספיקה עדין האשה לבא למדרגה זו מופרכת לכתחילה). לא באנו לדון כאן את האשה לשבח או לגנאי, לא להרימה ולא להש-פילה, אלא לקבוע את מקומה הראוי לה בהתאם למהותה הפיסיוולוגית והפסיכולוגית. כמו כן לא באנו כאן לשלול את עושר החיים הרגשיים בנשמתו

הגבר
מוסר
חור
עבר.
הטבע
חריה
חלקי
דלים
הקט

תפקידו של הגבר היה להמציא את כל הנתון לבית ולאשה. מבנה החברה היה אטומי יותר, תאי, ועל כן כוח המרכז הסוביטיבי, המשפחה היה כביר ולא נכנע עדין ליצורים אוביקטיביים. אך ברוב הימים, הלך הכח האוביקטיבי או הפרסוניפי-קציה שלו: הגבר, וכבש תחתיו את השטחים הסוב-יקטיביים. "החוק" קבל ערך עצמאי והשתחרר אט אט מעול "הבית". זאת היתה דרך הציביליזציה. יחד עם זה ירד ערכה של האשה ועלה זה של הגבר. צרכים אוביקטיביים המשילו עצמם על החיים והבית, האוהל, האשה שמשו אך פרודור לאלה. במהלך של אלפי שנה הגיע הדבר בימינו עד האבסורד. "וישמן ויבעט". שכח האל של הציבי-ליזציה, כי סוף סוף יונק הוא משדי האם ומרחמה הוא יוצא, ולא די שאין הוא רואה יותר את עצמו כעבד לאוהל, רוצה הוא לשמטו ולהפילו, כי מפריע הוא לו בדרך הכיבוש והרציונליזציה. ותנה עדים אנו לתגובה, להנוצת מרד נגד הריסת המשפחה כתא החברה האנושית (אף ברוסיה הסוביטית) נגד הדיגינרציה של הנשיות וכו'.

אך מה שחשוב בשבילנו ביותר היא התופעה, שיד ביד עם תנועת הגבה זו, עם הקריאה אל להרוס את התא החיוני של החברה — את המש-פחה, עובר בעולם זרם כביר של תחית הלאומיות ואין זה מקרה, ששני אלה הולכים בד בבד כי הא-בהא תליא.

שתי בריות לפנינו, שרשיחן שונים ומטרותיהן שונות, אלא שמתוך אי-הבנה הדדית הן מתחרות זו בזו וחושבות את זו לצרה. הלאומיות והמדיניות, לאום ומדינה, אומה זוהי יחידה טבעית, שהלכה ונסתעפה במשך דורות ודורות ממשפחות משותפות. אם אחת חבלה את האומה, ארץ אחת כלכלתה בילדותה, מוצא משותף, דם משותף וחלביאם משותף יצרו את נשמת האומה על כל תכונותיה וסגולותיה, יצרו את התרבות הלאומית המקורית, המוסיפה גוון מיוחד, צבע חדש בהרמונית התבל. המדינה לעומת זאת היא יציר מלאכותי, יציר אותו "החוק", שדובר בו לעיל. בה בשעה, שהלאומיות יונקת מהאדמה, מהעבר, משרשים, המדיניות אין לה שרשים טוב עים, אלא יש לה מטרה חיצונית, כוח מושך מבחוץ, אוביקטיבי. הלאומיות זוהי הסוביקטיביות החברתית, מדיניות — האוביקטיביות. דומיא להר ולמגדל, האחד נברא והשני נעשה, המדינה היא יליד הציביליזציה; היחידה של המדינה הוא האזרח, הוא שותף לעסק, נותן ומקבל ותלוי מהמטטר המדינתי, החלוקה היא שוה או בלתי שוה. היחידה של האז-מה היא המשפחה שדרכה עוברת הנשמה הלאומית לבאיה והיא הממשיכה בדמה את המסורה והירושה

של הגבר, אך בלי ספק אפשר לקבוע, כי אין אלה עומדים במרכז חייו ומסוגל הוא יותר מהאשה להתקומם לפסגה אוביקטיבית לצאת מעצמו ולדון, וכבר אמר מי שאמר, שאמנם תוכל להיות האשה סניגור או קטיגור בבית המשפט, אך לעולם תחפש את כסא השופט ויש רגלים לאמרה זו. ואין זה מן המקרה כולל, שהאשה קרובה יותר לטבע על כל תעלומיו מהגבר כי על כן טבעית היא יותר וחיונית יותר ממנו. ואף בעולם הפולי-טיקה המרחף, כביכול, בין שני עולמות, בין העולם האוביקטיבי והסוביקטיבי, נמצא תמיד את האשה בשורה הראשונה של הלוחמים על החומות, המ-עורות למרד, המקריבות חייהן וכמעט, שלא נמצא אותן בחלק העיוני, תאורטי, או בצד המגשים השקט והמכוון. כל פעולה אישית או כללית, הטעונה התמסרות נפשית, התלהבות פנימית, רגשיות וחמימות עד לידי קרבנות — שם כחה של האשה יפה ושם תראה נפלאות, אולי גדולים מאלה של הגבר, על כן גם קטן הוא אחוז הסופרים בין הנשים ורבן אוכלוסי המאמינים ביניהן אף בארצות שהגיעו כבר למדרגה תרבותית שלה לזו של הגברים. ואף לתנ-עות הפוליטיות מסורות הן יותר מתוך אהבה ואמר-נה, מאשר מתוך נחוח שכלי — אוביקטיבי.

אם עוד נוסף לכל זה את המבנה הפיסי של האשה על כל התופעות הפיסיולוגיות, הקשורות בתפקידה כי אם כל חי — על מה שמתעכב פרופ-נימלוב מלנינגרד בפרטים בספרו הנ"ל — הרי יצא לנו בהכרח, שהן מסבות נפשיות והן גופניות, תשאר האשה לעולם הלאה מאלו פעולות ושטחי חיים, אשר רק הגבר נסך להם. לעומת זאת נתעשרה האשה במדות ותכונות, המסגלות אותה לתפקידים אחרים, שאינם פחותים כלל וכלל מערכם של אלה של הגבר. ואם נשתמש בתמונה, הרי יצא לנו הדבר בולט, בהצביענו על תפקיד האשה מפתח הבית לפנינו וזה של הגבר מהפתח ולחוץ. כל מי שיראה בזה השפלה אינו אלא שטחי בסקירתו על החיים ושביליהם.

אם נציץ אחורנית לימים קדומים ונמצא את התופעה המענינת של תקופת המטרירכט, שלטון האם (אשר כעין הד לה נשמע גם בספרותנו בצו-רותיהן החזקות והבולטות של האמהות), תובן לנו תקופה זו מההגמוניה של חי החוק. עדין חי החוק כלומר הכלכלה (ציד, מרעה), הפוליטיקה (מל-חמה), המדע (המצאת כלי זין או כלי תוצרת) — לא היה להם ערך עצמאי — אוביקטיבי, הם שמשו עדין אך ורק כלי שמוש לאוהל ולבית והיות ועקרת הבית היתה האשה, האם, הרי בהכרח שזה המפי-קח על ה"חוק" היה כעין עבד, משמש לבית, לעיקר

6 'ס
 ונתון
 תאי
 היה
 אך
 ניפי
 סוב
 אט
 וציה
 של
 זחיים
 'אלה
 ו עד
 ציבר
 חמה
 עצמו
 זפריע
 עדים
 זפחה
 נגד
 זפעו
 אל
 המש
 מיות
 ז הא
 זותיהן
 זחרות
 זניות
 זלכה
 זחשות
 זללתה
 זשותף
 זותיה
 ז גוון
 זעומת
 זדובר
 זדמה
 זב
 זבחוק
 זרתית
 זמנדל
 זליד
 ז הוא
 זדינתי
 ז האר
 זאומית
 זירושה

הגדולה. אורח המדינה - נעשים, בן לאום - נולדים. האורח נותן על מנת לקבל, בן-הלאום מקריב עצמו שלא על מנת לקבל. היות והציביליזציה בדרך כיבושה עשתה נס-ינות להדביר את הלאום החתה ולהכריחה לגמרי, היות והיא בלתי-שכלית, חיונית וטבעית, קמה בימינו הגבה חוקה, כבר יותר מדי חוקה. הרוצה למחות את היחידה: מדינה בתור יחידה עצמאית מן הער-לם, ולהכניעה ללאום. אין ספק ששתי השאיפות גם יחד קיצוניות הן, אף כי קיצוניותן זו מובנה בהחלט. אין ההגבה מצד הכחות החיוניים טבעיים באה להרוס את מאמצי השכל האנושי ויצירותיו הטכניים והחברתיים, אלא היא באה להגן על זכר-יותיה. לשמור על הגבולות. כסמלים לתנועות האלה ישמשו: הקומוניסמוס לפני השתלט שטת סטלין (שיש בה מן ההגבה הלאומית נגד הקומוניסטיסיות הקדומה) כבא כחה של הציביליזציה המכנית והמ-לאכותית, מכוונה דורסת. ההגבה הקיצונית והי-כמובן בהיטלראיות העקבנית, ההורסת את יסודיה החברה הרגילה על מושגי הצדק והשוויון ושמה במקומם אך ורק את מושגי הדם, הגזע והלאום. וכעין סינתזה של הצדדים החיובים משני זרמים אלו, סינתזה בין מדינה ללאום, ציביליזציה ותר-בות תשמש לנו צייכוסלובקיה של מסריק. שני הכוחות הנדינים נפרדים בה, כל אחת במקומה עומדת ומנשימה בשלמות את תפקידה מבלי להשיג את גבול חברתה. ואחר באורים מקדימים אלו בבואנו להסיק

מסקנות מכל מה שנאמר עד כה יצא לנו בהכרח מקומה של האשה בחברה האנושית איהו? הגבר מטבעו, המפנה כלפי חוץ הוא יוצר הציביליזציה, הוא יוצר המדינה על כל צורותיה ומשטרות, האשה הקשורה באלפי נימים יותר אל הקרקע, אל הטבע מהגבר, המפנה כלפי פנים ואשר מהותה בסוביק-טיביות הרגשית עצמה, אשה זו היא היא נושאת דגל התרבות הלאומית, היא שומרת את הירושה הגדולה, היא צנור הדם הנוזל בעורקי האומה מהעבר הרחוק לעתיד. היא אם המשפחה - זו היחידה, זה התא העקרי במבנה האומה. אין זה משמע - ואני כבר רואה בפני מחגנדי הרצון לבאר את דברי בכוון זה - שאין מקומה של האשה בין בוני המדינה, כשם שאין זה משמע, שהגבר פטור מהעבודה הלאומית החנוכית בתור יחידה בפדינה. האשה הנה אורח ככל האורחים ונחנת ומקבלת שוה בשוה, כשם שכל בן-לאום אחר נותן ומקבל באותה מדינה בלי הבדל מי הוא הלאום השולט במדינה. אך העיקר מה שמלטדנו הנסיון ומה שנובע מכל האמור למעלה הוא: האשה בתור אשה - ואין משטר כזה אפשרי כלל שבו תחול האשה להיות אשה עם כל תכונותיה וסבלותיה, ורוסיה המועצתית תוכיח - מרכז עבו-דחה, עיקר תפקידה איננו בשטת הכלכלי פוליטי, כי אם בשטח החנוכי-לאומי. מקום זה הטור לה הטבע וההסתוריה ומקום זה עליה לשמור כקדושה. ד"ר ישראל שייב (המשך יבוא)

ש. ורדי / ענק ספרותנו

ולקינד שניאור דומה לאחד מבני-האלהים, שהתהלכו בארץ בימי קדם. כנפילים העתיקים, המרקיעים שחקים וחותרים תחתיות, זופת שניאור ברעבונו את המרחביה כלה, סס אל עולמות רחוקים, משחק עם אלפי שנים כמו בכדורים, שח עם בני מרס ומטיל עם גמדו הסהר, את ורע הוא לאיתני תבל, קרוב אליהם קרבת לב ונפש, בא בסודם, מקשיב לשיחם ובן לרוי רויהם. הוא אוצר בקרבו כחות אין-סופיים ולהפיסתו אין גבול וחוק. נבלו ישמיע צלילי עצב וגיל גם יחד. יאוש ותקוה משמשים אצלו בערבוביה. יודע הוא את האושר ומלוא פיו ישתה מכוס התענוגות של העור-לם הזה, אפס רגע הנחת לא יספק את רצונו וצר לו שלא יזכה לראות את העתיד הרחוק עם סודו-תיו.

ירוש ירש שניאור את קשייות ערפם של בני הלאום הישראלי העתיק, נחול נחל את רצון ההת-קוממות ואת התשוקה לאור, לחרות ולחופש. זכו לו לשניאור דברי תחנה ותלונה, אותם למדנו ואליהם הסכנו בנכר. שיריו חזקים וקשים מברזל, ובהם יחתור ללבבות כחזיונו הקדמונים. נפש שניאור תבחל בעירות המרופשות והטוב-עות בטיט, גועל מעורר בקרבו אורח חי היהודים הגלותיים אשר כל רעבונם, סבלם ונדודיהם - רק תקנות, רק תקנות היו לקראת עתידם... אינה עתים? הם לא באו. הרי עצם הוא מעצמות דבורה ובשר מבשר המכבים. בנשמו את האויר הרוסי, גם אז מרותק הוא כלו אל זהב חול המדבר ומדמה בעיניו את

1/28
Lpc
07

של מפא"י הוא מדיני והרי דוקא בשטח זה לא נחתם ההסכם. כלומר, דוקא בשטח זה התנועה הל-אומית חפשית לגמרי ומשאירה את מפא"י במבוכתה. אדרבה - אין כל הפרעה בתנועה למלחמת התנופה בשטח זה. אם מלחמה זו איננה הרי לא בהסכם תלוי הדבר. הכשילון המדיני של מפא"י התחיל עוד לפני אפריל 1936. לפני המאורעות, ואז הרי לא היה או הסכם העבודה, ובכל זאת, לא נראתה התינופה וההתקפה, אפילו בענין ההבלגה. אינני מתגרה במישהו ואיני זורה מלה על הפצעים, אני יודע טוב מאד את כל הסבות לכך, אבל אל יתגרו במחייבי ההסכם, שכאלו הם הם, אשר החריבו את העולם, הטבילו את "עשרת האלפים הגפרורים" ביישוב, הפסיקו וכבו את אש המרד וכו' וכו'. לא מניה ולא מקצתיה. אם תנועתנו יכולה ומסוגלת עוד באמת להצית את זעם ההמונים עד כדי פריקת עול ויצמן ומפא"י בקרוב - תעשה זאת. ההסכם הזה, אשר אפשר לעובדים הלאומיים, חברי התנועה הרי תיקים ביותר, לאכול להם לשובע במשך ששה חדשים ולנשום אויר קל, ישמש רק כוח-עזר, בפעולה הזאת ולא חלילה גורם מפריע.

א. שוסטק

בין שני היריבים הגמורים האלה, דוקא זה עוזר את הפרנסים האלה לחשבון הנפש. דוקא כיום לאחר ההסכם עם השמאל היחסים בין הסתדרותנו והפרנסים האלה בריאים יותר וטובים יותר, מאשר לפני ההסכם. כלומר, אפילו מבחינה טכסית, כלפי הציבור הזה שגמר אתנו תמיד חסד, ככיכול, והואיל לשבת אתנו, "הרוצחים, המצורעים והבריונים" אל שלחן אחד ולפרקים גם להגיד מלת חסד או הנגה עלינו, ההסכם הזה הצליח. נוכח החלק המפולג וחסר כוון ודעה זה, שאין העובד הלאומי יותר יתום אומלל, חזק ורחמים מחר והניתן לרמיה ולרכיבה עליו מאירך גיסא. אפשרי גם נצחון גמור מצד העובד הלאומי על המתנגד הצורך השמאלי ואין מקום יותר לרחמים ולחם חסד, ולפיכך שונה גם הגוש האזרחי הזה את יחסו. ענינים הבאים כיום בשם הסתדרותנו לגישה זה, תלונות ובקשות, מסדרות כיום מהר פי כמה, מאשר סודרו קודם, וזה אך ורק הודות להסכם.

ולכסוף - ע"ד המבוכה הכלכלית הקיימת ביישוב, שכאלו ההסכם הציל את מפא"י מהמבוכה הזאת, דעה זו אינה ראויה לבקורת כלל וכלל. קודם כל המבוכה הזאת היא בשטח המדיני, כל כשלונה

ד"ר ישראל שייב / תעודת האשה בישראל

(סוף)

ג. את האשה העברית.

מה שעושות לטובת האומה. התלהבות והקרבה עצמית, רגש ודמיון והעזה. כזו מתגלית לפנינו האשה הישראלית ברגעים אלה. נשים כמות אלו, גבורות לאומיות כיוחננה הבתולה הקדושה מאורליאן, אינן סותרות את הבנין, שבנינו לעיל על מקומה ותפקידה של האשה, אלא משלימות אותו.

יש רגעי מעבר, רגעי סכנה, רגעי משבר לאומי, אשר בו כחו של השכל המנתח, האוביקטיבי של הגבר, לא דיו שאיננו נחוק, אלא שעלול הוא גם להביא נזק גדול למפעל הגדול שהעם זקוק לו; יש פעולות ורוב הפעולות הגדולות ממין זה הן, אשר אוי להן, אם הן עומדות לעבור דרך צנור הבקורת השכלית. המחשבה מרפה את כח האגרוף, הרעיון החוקר ובודק מטית את ההתלהבות ויש רגעים בהיסטוריה של כל עם ועם, אשר על אף כל הנימוקים השכליים, על אף כל הקושיים האוביקטיביים נעשים מעשי גבורה, שחרור לאומי, מרד לאומי אך ורק מכה ההתלהבות וההתמסרות. מובן מאליו שברגעים כאלה כלבה בוערת תפרוץ מהאדמה פתאום דמות אשה אלהית-שטנית. דמות פלאות של אשה המבצעת את כל זה שפרטו אמו, תיה לפעוטות פרוטות, אהבת עם ואהבת מולדת,

תופעה פלאית זו, שכל כך הרבה טפלו בה חוקרים ואשר שמה: נצחיותו של ישראל, אין ספק אצלי שאחד מגורמיה העיקריים היא "טהרת המשפחה" בחיי העם. ובשם זה נכללו לא רק סוגי הדינים הדתיים, אלא כל הקדושה ויראת הכבוד הקשורים באותו מושג "משפחה". זה היה התא שבו נרקמו סודות האומה. מימי שרה ורבקה עד קרוב לימינו אנו, עשתה האשה הישראלית בסתר את מעשיה, מעשי קדש. הורשת קדושת האומה. האשה בתפקידה בבית היהודי דמתה אצל קדמונינו לשכינה ביחסה לכנסת ישראל. ומי יודע אם לא האשה הישראלית ולא האידיאלית אלא כמו שהייתה באמת) שמשלה ליוצרי דמות השכינה לסמל, ודמותה של רחל האם תיכיה שהקדשה בזכרון העם. אמנם יש גם דמויות נשים אחרות בתולדותינו, כעין פורצות גדר אותה עבודת הסתרים, רקמת השאין. מדבורה הנביאה ויהודית הגבורה עד שרה אהרונסון בכלל. כברק פתאום כן מופיעות נשים אלו לפתע פתאום, חורגות מאהליהן בקפיצת התלהבות פתאומית ובכל כחן החיוני ובכל פראיות אהבתן הן עושות

12/27

ומגשימה אותן במעשה כביר אחד. כאן מסוגלה האשה יותר מהגבר לצשות מעשים, העומדים מחוץ לגדר השכל הרגיל, שלמראית עין ראשונה הם אינם ריאליים, מתוסתרים יסוד ותנאים אוביקטיביים. אלה הם מעשים, הגובלים בתחום השגעון האלהי. ואמנם הראתה האשה הישראלית בקורות העם, שיכולה היא להיות לא רק שומרת האש, לא רק יושבת האהל, שרה שירי ערש לבביים, הנחרתים עמוק עמוק בלב, אלא ברגעי צורך היא עומדת לימין הגבר ומלהיבה את רוחו באמץ כזה ובאש כזו, שאך אשה תוכל להשיג. ויפה בטא ילג את הרגע של גבורה זו בשירו „בין שני אריות“; בתת גבורת שירו את החרב בידי אהובה ושולחתו לקרב, למות. אך עולה על כל אלה הוא טפוס חנה-האם, כאן שתי תכונות אלו — שתיים שהן אחת אך גלומיהן כפולות — תכונת אם יוצרת הנשמה הלאומית ותכונת אשה מוכנה לקרבנות. לזו המדרגה הגבוהה בממוש אהבת עם ומילדת, מתגשמות כדמות אחת. אם מקריבה את שבעת בנים היקרים לה מכל על מזבח האומה. אך סופר קוסמופוליטי ומשולל רגש הלאומיות בשל-שלח אחת ארוכה, כמו שלום-אש יכול באחד מי-צירותיו (גאטס געפאנגענע) לשים בפי גבורו דבר בוז כלפי אמו, ששלחה את בניה לקרב למען המור-לדת ואף אותו רצתה לשלוח. אש איננו רגיש לשל-שלח היסתורית, הוא רואה אך ורק את הפרט כנ-טול מחסביבה ומהעבר, ואין הוא רואה באשה אלא את זו החיה, שאין לה אך בשרה ודמה וילדיה. גדול כחו של אש בתאור נשמות בודדות, אך נש-מות אלו תמיד בודדות הן. נשים אלו תמיד גבו-רות לעצמן הן, כי על כן אל לחפש אצל אש אמיתיות ורעיונות לאומיים. האשה של אש היא קוסמופוליטית, אין היא אשה ישראלית. האשה הישראלית הרגישה את אחריות הדורות המוטלת עליה ומלאה את תפקידה בעוז ומסירות נפש. במאה התשע עשרה צצה סכנה לאש הקדור-שה הונו של המשפחה בישראל. מצד אחד תנועת החסידות ערערה במקצת את השקט והשלום ששררו באהלי ישראל עד כה. תנועה זו, שגורמים עמוקים ומכריעים חוללוה, ושהרבה ערכים חיוביים הכניסה ליהדות, הביאה בכנפיה ירידה במצבה ויחד עם זה גם במלוי תפקידה של האשה. השכינה גלתה מבתי ישראל ונדדה לחצרות הרביים. האשה בבתי החסי-דים, לרוב, היתה גם מכלכלת הבית ואם עדין נשאה על שכמה את העול הכפול הזה, תש כחה והפרצים בחיי העם רבו ועוררו את המתם וזעקת השבר של המשכילים. מצד שני תנועת מנדלסון בגרמניה תק-פה ראשית כל את הנשים, וכאן נראה בעליל-מה גדול תפקידן ומחי הסכנה הגדולה הצפויה בהעדר

האשה האחראית שומרת על תפקידה הלאומי. הני-שים השאננות בנות ההשכלה הברלינית הרפו את היהדות הגרמנית. הן הכניסו את ההתבוללות לבתי-הן. הרצל נכנס ועשה שמות במשפחות אוכלוסי ישראל במערב. הטרגדיה של בית מנדלסון והטר-גדיה של בית הרצל, שורש אחד להן. רופפו יסו-דות הבית, לא היתה אפורה לאומית. כה הביאה המאה ה-XIX את הירידה של האהל היהודי, של המשפחה הישראלית. ואם עוד נוסף לזה את הרצ-יונליזציה הכללית, שתקפה את הנוער שלנו במאה העשרים הרי סבות התנוונות חיי המשפחה באומחנו תתבררנה לנו.

התנועה הציונית-לאומית, שבאה כיורשת הכר-חית אחר מטתן של כל האידיאות האחרות ששלטו בין המוני העם ובשכבותיו הצעירות בתקופות האחר-רונות, לא טפלה ולא עשתה כלום לפתור את שא-לת האשה הישראלית. האשה היהודית ראתה בציו-נות ענין של פוליטיקה, שאין לה לאשה דריסת רגל בה ולא היא רשאית להתמסר לה, והתנועה הציונית מרוב טפול במדיניות וארציות חסרה היתה היסוד הסוציאלוגי-תנוכי, תקופה של סערה וכבוש ולא סלם הנחת יסוד. אחד בא אמנם להשמיע את קולו, להעיר על ערכה של האשה במפעל הבנין וצל היסוד של משפחה בתא הלאום. א. ד. גורדון שכל כך קרוב היה לטבע ולסוד החיוני של התנו-עה הלאומית נלחם למקומה של האשה כמחנכת הנוער, כיוצרת הנשמה, אך בכל תורתו שנשתבשה בכוננה, בפי תלמידיו שהטוה לשמאל ושכנעה למטריאליסמוס ההיסטורי שהוא כל כך נלחם בו, שכחו גם את תורת רבם בנגדון זה והתלוצצה בקי-בוצות ובקבוצים נעשתה לבולג אחד של אותה המ-כונה המשוחפת ששמה קבוציות, אשר המצא בה מכל, אשר תתאוה נפשך מלבד חינוך לאומי בריא. אין קדושת סהרת המשפחה מוטלת על עבודת החנוך בארץ ועל כן אין להשתומם, אם שוטעים אנו מפי רבים, כי הילד העברי בארץ ישראל אין לו קשר פנימי ואמיץ לאומה וערכיה. האשה הכרכית הביאה אתה מאירופה את כל אהבת הנוחיות ואת כל ריקנות הציבליזציה המודרנית. והגלות?

מצד אחד המוני הנוער העברי אכול רוח הציוניות והרקבון מחוץ שובע מיותר או רעב מק-עקע. בית-הספר הוא מוסד דידקטי ולרוב אין הוא אפילו משתדל לחנך את „חניכיו“. הסתדרויות-הנו-ער, שבאו למלא את מחסור הבית ברובן קלקלו את השורה והעלו חרס בידם. השמאל הקיצוני אכל המונים משורותינו, ואם נכון הדבר, אמנם, שרוב אשמת תופעה זו בהסתדרויות עצמן היא בעיקר

1/28
LTC
07...

אנו כבר מטפלים ב"מדינה" וכל הקשור בה, ועם טרם היה לנו. גם החיל והחלוק, שתוציא ההס- תדרות הם גופים גולמים, אם אין דם וחלב תורת- אם נוולת בעורקיהם. אם, אמנם, אין ספק בעי- ני שאוי ואבוי לעתידנו, אם לא נבנה את החברה שלנו בארצנו על היסודות העתיקים שלנו של המש- פחה. כבר בהוה רואה אנכי סכנת רצינאליוציה; לא אומה אני רואה בנוער שלנו, אלא בורגנים, בורגנים בורגנים... מחוסרי קרקע מצד זה ומחוסרי חינויות טבעית, לאומיות קנאית-דמית מצד זה, מחנה רב של חילים אני רואה, כבר קמו העצמות, קרבו זה אל זה והגן מוכנות. אך רוח אין בהן, ואת האשה הישראלית הפלונית-אלמונית, המרגישה את האחריות לעתיד-האומה? התשמיעי על ערש בנך שירי געועים לירדן, לכרמל, ללבנון? התספרי לו על גיורא וגוש חלב, בר כוכבא ותרוטמפלדור? אחד מהטפוסים היפים ביותר של המאה הנו- כחית, יוזף פילסודסקי, צוה בצואתו להטיל את גופו בקברות המלכים בעיר קרקוב, ואת לבו להניח לרגלי אמו בעיר וילנה, ולהבין לא נבין צוואה זו עד קראנו ביומנו וכתביו של הגבור הפ- לאי הזה, ובקראנו נראה, כי אמו היא ואך היא עוררה בנפשו את אהבת עמו וקנאה לחרותו. כל מלה מפיה, כל שירה, כל תמונה, כל דמע ותנועה- כל אלה יצרו וטפחו את נשמתו של פילסודסקי משחרר פולניה, את לבו הוא ירש מאמו, וברגעי הכרעה אלו בתולדות העם, כל האח- ריות מוטלת עליך בתישראל, הפוליטיקה של תנו- עת השחרור והצבא של הנוער העברי, - כל ערכים או ביקטיביים אלו ליצירת המדינה העברית יבנו גם יעשו אחרים, אך את היסוד הל- אומי-סוביסקטיבי, את הכח הטבעי-חינוי שבתנועה זו, יסוד כל היסודות, את הלב, את הנשמה ואת הדם- אלה בידך הן האשה הישראלית, ההכשרת לעבודת קודש זו?

קרה מה שקרה עם הנוער שלנו אך ורק מפני חוסר היסוד הסוציאולוגי; חוסר חינוך ביתי-משפח- תי, לא ינק הילד משדי אמו את חלב האומה. לא שירי געועים למולדת הרחוקה נענעו את עישו- לא אגדות גבורי-קדם של עם ישראל שעשעו את דמיונו; האשה הישראלית איננה מל- את כיום את התפקיד ההיסטורי הח- שוב המוטל עליה, רק לה לאשה - לאם יש הגישה הבלתי-אהצעית ביותר לנשמת הילד, בית הספר והסתדרות באים אך להוציא לפועל ולהגשים את כל הכחות, החבויים בנשמה ואשר יד אם טמנה אותם, הרביצה אותם, הזרימה אותם בעורקיו של הילד.

אמנם, בשעת-העפלה בשעתנו אנו אל יפקד גם מקומה של האשה בין העומדים בחזית דבו- רה הנביאה, יהודית, שרה אהרנסון ושרה ציוני- נשארות לסמל בעיני האשה העברית, אך אל לנו לשכות, שעיקר העבודה איננו דווקא בחזית, שיש בעורף החזית לעשות עבודה אולי פחות רועשה, אולי פחות מפרסמה, אך עבודת קודש, עבודה אנו- נימות, עבודת חסאון, אי היא אותה האשה הישר- אלית שתזיין את בנה העברי בצאתו לקרב? לזיין את ידו ועוד יותר לזיין את נשמתו, האמת של אחד-העם היותר גדולה היא: הכשרת העם קודמת להכשרת הארץ, אך אחד-העם האי- טלקטואליסטון ראה במורה ובסופר את מתוך הדור, בה בשעה, שאנו רואים בעיקר האחריות מוטלת על האשה הישראלית, רק בה תלוי אם ימצא המורה והסופר קרקע לנבוע את זרעו, האשה האם יוצרת את קרקע הנשמה, כשאנו באים להחיות את האומה אנו צריכים להשתמש בכחות החינוכיים ביותר, וחיכן היא אשה לאומית זו שתשא בחובה את דם עברה ותזרימהו בעורקי ילדיה? היכן היא מחנכת דור קנאים? תנו לי אם יהודית-לאו- מיח ואני שקט לעתיד הנוער ועחיד העם והארץ.

מרגרים גולדשמיט / אשה על מזבח מולדתה

ארוכות, וצוארה וחטמה היו כמתוטבים, ביותר מקסים היה, כפי הנראה, קולו, שהשאר רושם בלי-מחפה על כל אשר שמע אותה מדברת, בני-זמנה מוסרים, כי למרות יפיה הרב היתה מחוסרת בטחון עצמי, מאד ענוותנית היתה ועשתה רושם של ביישנות, כשהופיעה בקרב ההמונים, היתה לבושה בהדר, בטרם יצאה לפארו, הנסיעה שידעה, כי לא תחזור הימנה לעולם, קנתה זוג נעלים אלגנטיות. בבית-

למרטין, ההיסטוריון הצרפתי הגדול, אמר על שרלוטה קורדה: "במקום שיש רצח, אין ההיסטוריה יכולה להצדיק; אבל במקום שגבורה קיימת, אין היא מעוזה לגנות". שרלוטה קורדה נולדה ביום ה-27 ביולי שנת 1768, הביוגרפים שלה מספרים על יפיה הרב, היא היתה אשה חסונה, בעלת פנים יפות; שערות-התלחלים שלה כהות, פניה - סגולים, עיניה - כחולות, עפעפיה -